

Ζ, ζ, ζήτα, τό, άκλιτο, το έκτο γράμμα του ελλ. αλφαβ.· ως αριθμητικό, ζ' = έπτά και έβδομος [το απαρχαιωμένο ζ' («στήγμα»), δηλ. το *F, βαϑ*, το οποίο συνήθως ονομάζουμε δίγαμμα, διατηρήθηκε για να παριστά τα *έξ, έκτος*]· αλλά ζ = 7.000.

Το Ζ ζ προέκυψε από τη σύνθεση σ και δ, με αποτέλεσμα στην Αιολ. να γίνεται *σδ*, όπως *Σδεύς, κωμάσδω, ψιθυρίσδω* αντί *Ζεύς, κωμάζω, ψιθυρίζω*· αντιστρόφως, στην Αττ. το *σδ* γίνεται ζ, π.χ. *Άθήναζε, θύραζε* αντί *Άθήνασδε, θύρασδε*. Αλλά το σ συχνά δεν εμφανίζεται στην Αιολ., όπου ζά = διά, βλ. **ζά**, **ζα-**· ομοίως στην Αιολ. και Δωρ. το ζ γίνεται δ, καθώς έχουμε τους τύπους *Δεύς, Δάν* αντί *Ζεύς, Ζάν*· ο τύπος όμως *δορκάς = ζορκάς*· κατά τον ίδιο τρόπο έχουμε επίσης τον τύπο *άρίζηλος* αντί *άρίδηλος*· επίσης, *άλαπαδνός* από το *άλαπάζω, παιδνός* από το *παίζω*· στη Δωρ., όταν το ζ βρίσκεται στο μέσο λέξεως γίνεται *δδ*, όπως στους τύπους *θερίδδω* αντί *θερίζω, μάδδα* αντί *μάζα*. Το ζήτα, επειδή είναι διπλό σύμφωνο, καθιστά το βραχύ φωνήεν που βρίσκεται στο τέλος της προηγούμενης συλλαβής, θέσει μακρό. Ο Όμηρος όμως χρησιμ. σε δύο περιπτώσεις ως βραχύ το φωνήεν που βρισκόταν πριν από φθόγγο ζ· και οι δύο λέξεις που άρχιζαν με το ζ ήταν κύρια ονόματα, τα οποία δεν θα μπορούσαν διαφορετικά να υπηρετήσουν το δακτυλικό εξάμετρο· *άστϋ Ζελείης, ύλήεσσά Ζάκυνθος*.

ζά[ǎ], **I.** Αιολ. αντί *διά*· ζά τὰν σὰν ιδέαν, σε Θεόκρ. **II.ζα-**, αχώριστο πρόθεμα = *δα-*, *άρι-*, *έρι-*, πολύ, αρκετά, όπως στα *ζά-θεος, ζά-κοτος, ζα-μενής* κ.λπ.

ζάγκλον, τό, δρεπάνι που χρησιμοποιείται κατά τον θερισμό, Λατ. *falx*· σικελική λέξη αντί *δρέπανον*, σε Θουκ. Απ' όπου *Ζάγκλη*, αρχαίο όνομα της Μεσσήνης.

ζα-ής, -ές (άημι), αιτ. *ζαήν*, θυελλώδης, τρικυμιώδης, αυτός που πνέει βίαια, με μανία, σε Όμηρ.

ζά-θεος[ǎ], **-α, -ον** και **-ος, -ον**, κατεξοχήν θεϊκός, ιερός, πανίερος, σε Ομήρ. Ιλ. κ.λπ.

ζα-θερής, -ές (θέρος), αυτός που έχει μεγάλη θερμότητα, καυτός, διάθερμος, σε Ανθ.

ζά-κορος, ό και **ή**, υπηρέτης του ναού· πιθ. συγγενές προς το *διάκονος*, σε Πλούτ. Σχετικά με το *-κορος*, πρβλ. **νεω-κόρος**.

ζάκοτος[ǎ], **-ον**, αυτός που ξεχειλίζει από οργή, οργίλος, αυτός που είναι έξαλλος από θυμό, σε Ομήρ. Ιλ., Θεόκρ.

ζάλη[ǎ], **ή**, (πιθ. από το *ζέω*), φούσκωμα της θάλασσας, δηλ. τρικυμία, θαλασσοταραχή, σε Αισχύλ., Σοφ. κ.λπ.· *πύρπνοος ζάλη*, λέγεται για την πύρινη βροχή που προερχόταν από τις εκρήξεις του ηφαιστείου της Αίτνας, σε Αισχύλ.· μεταφ., *ζάλαι*, τρικυμίες, στενοχώριες, θλίψεις, «φουρτούνες», σε Πίνδ.

ζάλος, ζάλόω, ζάλωτός, Δωρ. αντί *ζήλος* κ.λπ.

ζάμενέω, εξαπολύω όλη μου την ισχύ, εντείνω τις δυνάμεις μου ή είμαι παράφορα οργισμένος, σε Ησίοδ.

ζα-μενής, -ές (μένος), ποιητ. επίθ., πολύ δυνατός, ισχυρός, ορμητικός, παράφορος, σε Ομηρ. Ύμν., Πίνδ.

ζάμία, ζάμιώω, Αιολ. και Δωρ. αντί *ζημία* κ.λπ.

Ζάν, Ζανός, ό, Δωρ. αντί *Ζήν, Ζηνός*.

ζα-πληθής, -ές (πλήθω), αυτός που είναι εντελώς γεμάτος, πλήρης, πυκνός, πολυπληθής· *ζαπληθής γενειάς*, πυκνό, δασύτριχο μούσι, σε Αισχύλ.·

ζαπληθὲς Μούσης στόμα, φωνή που ηχεί καλά, που ο ήχος της είναι μεστός, σε Ανθ.

ζά-πλουτος, -ον, πολύ πλούσιος, πάμπλουτος, σε Ηρόδ., Ευρ.

ζᾱ-πρέπω, Αιολ. αντί διαπρέπω.

ζά-πῦρος[ᾱ], -ον (πῦρ), διάπυρος, πυρωμένος, πυρακτωμένος, σε Αισχύλ.

ζᾱτεύω, Δωρ. αντί ζητεύω.

ζᾱ-τρεφής, -ές (τρέφω), καλοταϊσμένος, καλοθρεμμένος, παχουλός, ευτραφής, σε Όμηρ.

ζᾱ-φλεγής, -ές (φλέγω), αυτός που είναι γεμάτος φλόγα, περιφλεγής, διάπυρος, ορμητικός, εύρωστος, λέγεται για άνδρες που βρίσκονται στην ακμή της δύναμής τους, σε Ομήρ. Ιλ.

ζά-χολος[ᾱ], -ον (χολή), = ζάκοτος, σε Ανθ.

ζα-χρεῖος, -ον (χρεία), αυτός που έχει μεγάλη ανάγκη κάποιου πράγματος· με γεν., ζαχρεῖος ὁδοῦ, αυτός που επιθυμεί να μάθει το δρόμο, που ψάχνει την οδό που πρέπει να ακολουθήσει, σε Θεόκρ.

ζα-χρηής, -ές (χράω Β), μόνο στον πληθ., αυτός που επιτίθεται με βία, που επιπίπτει με σφοδρότητα, ορμητικός, μανιώδης, σε Όμηρ.

ζά-χρῦσος, -ον, αυτός που είναι πλούσιος σε χρυσάφι, που αφθονεί σε χρυσό, σε Ευρ.

ζᾱώ, ζῆς, ζῆ, ζῆτε, προστ. ζῆ, απαρ. ζῆν (τα *αι* και *αε* συναιρούνται σε *η*)· ευκτ. ζῶην, παρατ. ἔζων, μέλ. ζῆσω ή ζῆσομαι, αόρ. α' ἔζησα· Επικ. και Ιων. ενεστ. ζῶω, Επικ. απαρ. ζῶόμεναι, -έμεν, Επικ. παρατ. ἔζωον, Ιων. ζῶεσκον, αόρ. α' ἔζωσα· μεταγεν., απαντάται τύπο ενεστ. ζῶω, **Ι.** ζω, σε Όμηρ. κ.λπ.· ἐλέγχιστε ζῶόντων, αχρειότατε εσὺ ανάμεσα στους ανθρώπους που βρίσκονται στη ζωή, σε Ομήρ. Οδ.· ζῶειν καὶ ὀρᾶν φάος ἡελίοιο, σε Ομήρ. Ιλ.· ρεῖα ζῶοντες, αυτοί που ζουν σε κατάσταση ευδαιμονίας, λέγεται για τους θεούς, στο ιδ.· ζῶν κατακαυθῆναι, καίγομαι ζωντανός (ως μέσο θανάτωσης), σε Ηρόδ.· επίσης, ζῆν ἀπό τινος, ζω με ή από κάτι, σε Θεόγν., Ηρόδ. κ.λπ.· τὸ ζῆν = ζωή, σε Αισχύλ. κ.λπ.· με μετβ. σημασία, ἐκ τῶν ἄλλων ὧν ἔζης (= ἃ ἐν τῷ βίῳ ἔπραττες), από τις άλλες πράξεις της ζωής σου, σε Δημ. **ΙΙ.** μεταφ., βρίσκομαι σε πλήρη δύναμη και ακμή, είμαι ισχυρός και σθεναρός· ἄτης θύελλαι ζῶσι, σε Αισχύλ.· ἀεὶ ζῆ ταῦτα (νόμιμα), σε Σοφ.· ζῶσα φλόξ, ζωντανή φωτιά, δηλ. φωτιά που καίει με δύναμη, σε Ευρ.

-ζε, αχώριστο μόριο, που δηλώνει κίνηση προς τόπο· κυρίως παριστά τον τύπο -σδε, όπως στα *Ἀθήναζε*, *θύραζε* αντί *Ἀθήνασδε*, *θύρασδε*· μερικές φορές όμως απαντά με ονόματα που βρίσκονται στον ενικό αριθμό, όπως τα *Ὀλυμπίαζε*, *Μουνιχίαζε*.

ζεγέριες, χωρίς ένδειξη φύλου, Λιβυκή λέξη = *βουνοί*, είδος ποντικού, σε Ηρόδ.

ζειά, ή, κυρίως στον πληθ. *ζειαί*, είδος σιτηρού, αγριοσίταρο (πιθανόν σίκαλη ή βρώμη), χονδροαλεσμένο σιτάρι που χρησιμοποιείται ως τροφή για άλογα, σε Ομήρ. Οδ.· όπως το *ὀλύραι* στην Ομήρ. Ιλ.· και ο Ηρόδ. βεβαιώνει emphaticά την ταυτοσημία των δύο λέξεων (*ζειαί* - *ὀλύραι*).

ζεῖ-δωρος, -ον (δῶρον), αυτός που παρέχει «ζειά» δηλ. σιτηρά με την ευρεία έννοια· ως επίθ. της γης· *ζεῖδωρος ἄρουρα*, γη που είναι παραγωγική σε σιτηρά, σε Όμηρ.

ζειρά, ή, φαρδύ ένδυμα που ζώνεται γύρω από τα πλευρά και πέφτει μέχρι τα πόδια, ένδυμα που το φορούσαν οι Άραβες αλλά και οι Θράκες, σε Ηρόδ., Ξεν. (ξενική λέξη).

ζέσσα, Επικ. αντί ἔζεσα, αόρ. α' του ζέω.

ζευγάριον[ἄ], **τό**, υποκορ. του ζεύγος, μικρό ζεύγος (λέγεται για ζεύγος νεαρών βοδιών που ζεύονται στο αλέτρι), σε Αριστοφ.

ζευγηλάτew, μέλ. -ήσω, οδηγώ ζεύγος βοδιών για το όργωμα της γης, σε Ξεν.

ζευγ-ηλάτης[ἄ], **-ου, ὁ** (ἐλαύνω), αυτός που οδηγεί ζεύγος βοδιών για να οργώσει τη γη, ζευγολάτης, σε Ξεν.

ζευγίτης[ι], **-ου, ὁ**, θηλ. ζευγίτις, -ιδος (ζεῦγος), **I.** αυτός που έχει ζευχθεί σε δυάδες, ζευγαρωτός· λέγεται για στρατιώτες που βρίσκονται στην ίδια σειρά, σε Πλούτ. **II.** ζευγίται, οί, η τρίτη τάξη από τις τέσσερις στις οποίες χώρισε ο Σόλωνας τους Αθηναίους πολίτες, η οποία αποκαλούνταν έτσι λόγω της δυνατότητας των μελών της να διατηρούν ένα ζεύγος βοδιών, παρά Δημ.· πρβλ. πεντακοσιομέδιμνοι.

ζεῦγλα, ή, ποιητ. αντί του επομ., σε Ανθ.

ζεῦγλη, ή, **I.** καμπυλωτό μέρος του ζυγού (ζυγόν) στον οποίο έμπαινε ο τράχηλος του ζώου που επρόκειτο να ζευχθεί, έτσι ώστε το ζυγόν να έχει δύο ζεύγλας, σε Ομήρ. Ιλ., Ηρόδ. κ.λπ. **II.** ιμάντας ή ξύλο που ενώνει δύο πηδάλια, σε Ευρ.

ζεῦγμα, **-ατος, τό** (ζεῦγνυμι), **1.** αυτό που χρησιμοποιείται για να συνενώνει ποικίλα αντικείμενα, σύνδεσμος· τὸζεῦγμα τοῦ λιμένος, φράγμα που σχηματίζουν τα πλοία που έχουν αγκυροβολήσει στο λιμάνι, όταν αγκυροβολούν σ' αυτό, σε Θουκ.· **2.** γέφυρα που σχηματίζεται από πλοία, σε Ανθ.· αποβάθρα που αποτελείται από τη σύνδεση πολλών πλοίων μεταξύ τους, σε Πλούτ. **3.** μεταφ., ζεύγματ' ανάγκης, τα δεσμά της ανάγκης, οι στενοχώριες που προκαλεί η ανάγκη, σε Ευρ.

ζεῦγνῦμι ή **-ύω**, απαρ. **-ύναι**[ῦ], Επικ. **ζευγνῦμεν**, μτχ. **ζευνύς**· γ' πληθ. παρατ. **ἐζεῦνῦσαν**, Επικ. **ζεύγν-**, μέλ. **ζεύζω**, αόρ. **ἀ' ἐζευξα** — Παθ., αόρ. **ἀ' ἐζεύχθην**, αόρ. **β' ἐζύγην** [ῦ] (από √ZYΓ, όπως στο ζυγῆναι), **I. 1.** ζεύω, θέτω υπό ζυγό· ἵππους, σε Όμηρ. κ.λπ.· **ζευνύω ἵππους ὑφ' ἄρματα, ὑφ' ἄρμασιν, ὑπ' ὄχεσφιν, ὑπ' ἀμάξῃσιν**, σε Ομήρ. Ιλ.· ομοίως στη Μέσ., ἵππους ζεύγνυσθαι, **βάζω** τα άλογά μου στο ζυγό, σε Όμηρ.· επίσης, λέγεται για άλογα ιππασίας, **δαμάζω**, **ημερώνω**, **βάζω** χαλινάρι, **σελώνω**· **ζεῦξαι Πάγασον**, σε Πίνδ.· επίσης, χρησιμ. για άρματα, **ετοιμάζω**, **προπαρασκευάζω**, στον ίδ., σε Ευρ. **2.** δένω, **συσφίγγω**, **στερεώνω**, σε Ξεν. — Παθ., **φάρη ἐζευγμέναι**, **στάχυα** που έχουν δεθεί σε δεμάτια, σε Ευρ. **3.** μεταφ., **πότημω ζυγείς**, ο δεμένος με τη μοίρα του, αυτός που δε μπορεί να ξεφύγει από το πεπρωμένο του, σε Σοφ., Ευρ. **II. 1.** **συνδέω**, **συνάπτω**, **ενώνω**· **σανίδες ἐζευγμέναι**, **σανίδες** που είναι καλά συναρμολογημένες μεταξύ τους, σε Ομήρ. Ιλ. **2.** **ενώνω** με τα δεσμά του γάμου, σε Ευρ. — στη Μέσ., λέγεται για τον σύζυγο, **νυμφεύομαι**, στον ίδ. — Παθ., **είμαι παντρεμένος**, σε Σοφ., Ευρ. **3.** **ενώνω** αντικριστές όχθες με γέφυρες· **τὸν Ἑλλήσποντον ζεῦξαι**, σε Ηρόδ. κ.λπ.· επίσης, **γέφυραν ζεῦξαι**, **κατασκευάζω**, **συναρμώζω** γέφυρα, στον ίδ. **4.** **περιδένω** το κύτος των πλοίων με σχοινιά, σε Θουκ.

ζεῦγος, **-εος, τό** (ζεῦγνυμι), **I. 1.** ζευγάρι ζώων που χρησιμοποιούνται είτε για το όργωμα της γης είτε για να σύρουν άμαξα, ζευγάρι μουλαριών, βοδιών ή αλόγων, σε Ομήρ. Ιλ. κ.λπ. **2.** άμαξα που σύρεται από ένα ζευγάρι ζώων, άρμα, **κάρο**, σε Ηρόδ. κ.λπ. **II.** ζευγάρι που αποτελείται από δύο οποιαδήποτε ομοειδή πράγματα, σε Ηρόδ., Αισχύλ.

ζευγο-τρόφος, **-ον**, αυτός που εκτρέφει ζευγάρι ζώων, σε Πλούτ.

ζευκτήριος, **-α, -ον** (ζεῦγνυμι), **I.** αυτός που είναι ικανός ή κατάλληλος να συνδέει ή να βάζει ζώα στο ζυγό· **γέφυρα γαῖνδουοῖν ζευκτηρία**, σε Αισχύλ. **II.** ως ουσ., **ζευκτήριον, τό** = ζυγόν, ο ζυγός, σε Αισχύλ.

ζεῦξαι, απαρ. αορ. α΄ του ζεύγνυμι.

ζεῦξις, -εως, ἡ (ζεύγνυμι), **I.** σύζευξη, ζέψιμο ή τρόπος σύζευξης βοδιών, σε Ηρόδ. **II.** σύναψη, σύνδεση, ένωση, ζεύξη, όπως αυτή που γίνεται μέσω γέφυρας, στον ιδ.

Ζεύς, ό, κλητ. Ζεῦ· οι πλάγιες πτώσεις σχηματίστηκαν από το Δίς, γεν. Διός, δοτ. Διί· επίσης, δοτ. Δί [ἴ], αιτ. Δία· στους ποιητές επίσης, απαντούν οι τύποι Ζηνός, Ζηνί, Ζήνα, και στη μεταγεν. Δωρ. οι τύποι Ζάν, Ζανός κ.λπ. **I.** ο Δίας, Λατ. Ju-piter, πατέρας των θεών και των ανθρώπων, γιος του Κρόνου και της Ρέας, απ' όπου ονομάστηκε Κρονίδης και Κρονίων, σύζυγος της Ήρας· ο Όμηρ. τον παρουσιάζει να εξουσιάζει τους αιθέρες (ἀήρ)· εξού και οι βροχές και οι καταιγίδες θεωρούνταν ότι προέρχονται απ' αυτόν, Ζεὺς ὕει κ.λπ.· το όνομά του το επικαλούνταν σε όρκους, οὐ μὰ Ζήνα, σε Όμηρ., Αττ.· ομοίως, μὰ Δία, νῆ Δία, σε Αττ. **II.** Ζεὺς καταχθόνιος, ο Πλούτωνας, ο θεός που εξουσιάζει τον Κάτω Κόσμος, σε Ομήρ. Ιλ.

Ζεφύρη (ενν. πνοή), ἡ, = Ζέφυρος, δυτικός άνεμος, σε Ομήρ. Οδ.

Ζέφυρος, ό, Ζέφυρος (ό,τι και στη Ν.Ε.), δυτικός άνεμος, Λατ. Favonius, σε Όμηρ. κ.λπ.· άνεμος που έρχεται και πνέει από τα δυτικά, συχνά παριστάνεται θυελλώδης, σε Ομήρ. Οδ.· αλλά και εξαγνιστικός, ὁπότε νέφεα Ζέφυρος στυφελίξῃ, σε Ομήρ. Ιλ. (από τη λέξη ζόφος, νύχτα, το κομμάτι της ημέρας στο οποίο επικρατεί σκοτάδι, όπως το Εὔρος από τη λέξη ἔως, αυγή).

ζέω, γ΄ ενικ. Επικ. παρατ. ἔξεε, μέλ. ζέσω, αόρ. α΄ ἔξεσα, Επικ. ζέσσα, **I. 1.** βράζω, κοχλάζω, λέγεται για το νερό, σε Όμηρ.· λέβης ζεῖ, ο λέβητας βράζει, σε Ομήρ. Ιλ. **2.** μεταφ., βράζω, κοχλάζω ή αφρίζω, λέγεται για τη θάλασσα, σε Ηρόδ.· χρησιμοποιείται για το πάθος, όπως το Λατ. fervere, σε Αισχύλ., Σοφ. **3.** με γεν., βράζω από... ή με..., ή ξεχειλίζω από κάτι· ζεῖν ὕδατος καὶ πηλοῦ, σε Πλάτ.· επίσης, με δοτ., ζεῖν φθειρί, σε Λουκ. **II.** μτβ., βάζω κάτι να βράσει ή κάνω κάτι να ξεχειλίσει· θυμὸν ἐπὶ Τροίῃ πόσον ἔξεσας; σε Ανθ.

ζῆ, ζῆθι, προστ. του ζάω.

ζηλαῖος, -α, -ον (ζῆλος), ζηλιάρης, ζηλόφθονος, φθονερός, ζηλότυπος, σε Ανθ.

ζηλήμων, -ον (ζηλέω), γεν. -ονος, ζηλιάρης, ζηλότυπος, ζηλόφθονος, σε Ομήρ. Οδ.

ζηλο-δοτήρ, -ῆρος, ό, αυτός που χαρίζει ευδαιμονία, ευτυχία, μακαριότητα, σε Ανθ.

ζηλο-μᾶνής, -ές (μαίνομαι), αυτός που έχει καταληφθεῖ από μανία λόγω ζήλιας, σε Ανθ.

ζῆλος, -ου, ό, έπειτα -εος, τό (πιθ. από το ρήμα ζέω) **I. 1.** συναγωνισμός με προθυμία, ενθουσιώδης άμιλλα, ένθερμη προσπάθεια μίμησης με σκοπό να μοιάσει κάποιος σε κάτι που θεωρείται πρότυπο, ευγενές πάθος για επικράτηση, αντίθ. προς το φθόνος (ζηλοτυπία), σε Πλάτ. κ.λπ.· αλλά, επίσης, ζηλοτυπία, σε Ησίοδ. **2.** με γεν. προσ., προθυμία για μίμηση κάποιου προσώπου, σε Σοφ., Πλούτ. **3.** με γεν. πράγμ., συναγωνισμός, άμιλλα που εκδηλώνεται για την απόκτηση κάποιου πράγματος, σε Ευρ.· ζῆλος πλούτου, σε Πλούτ. κ.λπ. **II.** Παθ., το αντικείμενο του συναγωνισμού ή το αντικείμενο του πόθου, ευτυχία, ευδαιμονία, τιμή, δόξα, σε Σοφ., Δημ. **III.** λέγεται για το ύφος λόγου, υπερβολή, επιτήδευση, φραστική ακρότητα, σε Πλούτ.· επίσης, αγριότητα, ορμητικότητα, βιαιότητα, σε Κ.Δ.

ζηλοσύνη, ἡ, ποιητ. αντί ζῆλος, σε Ομηρ. Ύμν.

ζηλοτυπέω, μέλ. -ήσω, **I.** ζηλεύω κάποιον, τρέφω αισθήματα αντιζηλίας για κάποιον, συναγωνίζομαι ή αντιδικώ, με αιτ. προσ., σε Πλάτ. **II. 1.** με αιτ.

πράγμ., αντιμετωπίζω κάτι με ζηλότυπο θυμό, σε Αισχίν. **2.** προσποιούμαι, υποκρίνομαι· *κάθαρμα ζηλοτυποῦν ἀρετήν*, στον ίδ.

ζηλοτυπία, ή, ζήλια, φθόνος, αντιζήλια, σε Αισχίν., Πλούτ.

ζηλό-τύπος, -ον (τύπτω), αυτός που ζηλεύει, ζηλιάρης, φθονερός, σε Αριστοφ. σε Ανθ.

ζηλόω (ζήλος), μέλ. -ώσω, **I. 1.** με αιτ. προσ., φιλοτιμούμαι, προσπαθώ να μιμηθώ ή να μοιάσω με κάποιον, Λατ. *aemulagī*, σε Σοφ., Θουκ. κ.λπ. με αρνητική σημασία, ζηλεύω, φθονώ κάποιον, τρέφω ζηλότυπα αισθήματα για κάποιον, σε Ησίοδ., Θεόκρ.· *απόλ.*, είμαι ζηλόφθονος, σε Κ.Δ. **2.** θεωρώ ή αποκαλώ, ανακηρύσσω κάποιον ευτυχισμένο, μακαρίζω, επαινώ· *ζηλόω τινά τινος*, θαυμάζω κάποιον για κάτι, σε Σοφ., Αριστοφ.· *ειρωνικά, ζηλῶ σε*, «ευτυχισμένος είσαι μέσα στην άγνοιά σου!», σε Ευρ. **II. 1.** με αιτ. πράγμ., επιθυμώ κάτι διακαώς, παλεύω με ζήλο για να επιτύχω ή να αποκτήσω κάτι, σε Δημ. — Παθ., σε Πλάτ. κ.λπ. **2.** Παθ. επίσης, λέγεται για πρόσωπα, κατακυριεύομαι από το πάθος της ζηλοτυπίας, σε Κ.Δ.

ζήλωμα, -ατος, τό, I. αυτό που επιδιώκεται με ζήλο, αυτό για την επίτευξη ή την απόκτηση του οποίου καταβάλλεται με προθυμία κάθε προσπάθεια· στον πληθ., μεγάλη επιτυχία, ευδαιμονία, σε Ευρ. **II.** στον πληθ. επίσης, προσπάθειες που καταβάλλονται με ζήλο, άμιλλες, συναγωνισμοί, σε Αισχίν., Δημ.

ζήλωσις, -εως, ή, ζήλος, προσπάθεια μίμησης ή αντιγραφής κάποιου που θεωρείται πρότυπο, σε Θουκ.

ζηλωτής, -οῦ, ό, I. μιμητής, ένθερμος οπαδός ή θιασώτης ενός ανθρώπου ή μίας ιδέας, σε Πλάτ. κ.λπ. **II.** ζηλωτής, όρος που χρησιμοποιείται για να αποδώσει μεταφραστικά τους τύπους *Κανανίτης* ή *Καναναῖος* (από το Εβρ. *gânâ*, φλέγομαι από ενθουσιασμό ή από ζήλο), σε Κ.Δ.

ζηλωτικός, -ή, -όν, αυτός που είναι γεμάτος ζήλο ή ενθουσιασμό για κάτι, σε Αριστ.

ζηλωτός, -ή, -όν και -ός, -όν (ζηλόω), Δωρ. *ζᾱλ-*, **1.** αυτός στον οποίο αξίζει να προσπαθει κάποιος να μοιάσει, αυτός που είναι άξιος μίμησης, σε Πλάτ., Δημ. **2.** αυτός που αξίζει να θεωρείται ευτυχής ή να γίνεται αντικείμενο φθόνου, λέγεται για πρόσωπα, σε Θέογν., Αισχύλ. κ.λπ. **3.** λέγεται για καταστάσεις, αξιοζήλευτος, επίφθονος, ποθητός, μακάριος, σε Ευρ., Αριστοφ.

ζημία, Δωρ. *ζᾱμία*, ή, **I.** απώλεια, βλάβη, ζημιά (ό,τι και στη Ν.Ε.), Λατ. *damnum*, αντίθ. προς το *κέρδος*, σε Πλάτ. κ.λπ.· *ζημίαν λαβεῖν*, υφίσταμαι ζημιά, απώλεια, βλάβη, σε Δημ. **II. 1.** χρηματικό πρόστιμο, χρηματική ποινή· *ζημίην ἀποτίνειν*, σε Ηρόδ.· *ὀφείλειν*, στον ίδ.· *καταβάλλειν*, σε Δημ.· *ζημία ἐτίκειται στατήρ*, επιβάλλεται χρηματικό πρόστιμο ύψους ενός στατήρα, σε Θουκ. **2.** γενικά, ποινή· *ζημία ἐπιτιθέναι τινί*, σε Ηρόδ.· *ζημία πρόσκειται τινι*, σε Ξεν.· *θάνατον ζημίαν ἐπιτίθεσθαι, προτιθέναι, τάττειν*, καθορίζω ως ποινή τον θάνατο, σε Θουκ. κ.λπ. **III.** *φανερὰ ζᾱμία*, καθαρή βλάβη, αληθινή απώλεια, σκέτη ζημιά, άνθρωπος τιποτένιος (φράση υβριστική ή χλευαστική), σε Αριστοφ. (αμφίβ. προέλ.).

ζημιώω, μέλ. -ώσω, αόρ. *ἀ' ἐζημίωσα*, παρακ. *ἐζημίωκα*· Παθ., μέλ. *ζημιωθήσομαι*, συχνότερα όμως στον Μέσ. τύπο *ζημιώσομαι*, αόρ. *ἀ' ἐζημιώθην*, παρακ. *ἐζημιώμαι*· **I.** προκαλώ απώλεια ή επιφέρω βλάβη σε κάποιον· *ζημιώω τινά*, σε Πλάτ. κ.λπ. — Παθ., *μεγάλα ζημιώσεται*, θα υποστεί μεγάλες, τρομερές απώλειες, σε Θουκ. **II. 1.** επιβάλλω πρόστιμο, τιμωρώ με χρηματική ποινή· με δοτ. πράγμ., *ζημιόω τινά χιλίησι δραχμήσιν*, σε Ηρόδ.· *χρήμασιν*, σε Θουκ. — Παθ., μου επιβάλλεται πρόστιμο ή τιμωρούμαι με

χρηματική ποινή· με δοτ. πράγμ., σε Πλάτ.· με αιτ., *τὴν ψυχὴν ζημιώσσαι*, θα χάσεις τη ζωή σου, σε Ηρόδ. **2.** γενικά, τιμωρώ, επιβάλλω ποινή, στον ίδ., σε Θουκ.

ζημι-ώδης, -ες (εἶδος), αυτός που προκαλεί απώλεια ή ζημία, επιζήμιος, βλαβερός, επιβλαβής, σε Ξεν.

ζημίωμα, -ατος, τό (ζημιόω), ποινή, πρόστιμο, τιμωρία, σε Λουκ.· *ζημίωμα τῆς ἀταξίας*, ποινή που επιβλήθηκε για την αταξία τους, σε Ξεν.

Ζήν, ό, γεν. *Ζηνός*, ποιητ. αντί *Ζεύς*.

Ζηνό-φρων, -ον (Ζήν, φρήν), γεν. -ονος, αυτός που γνωρίζει τις βουλές ή τη θέληση του Δία, επίθ. που χρησιμοποιείται για τον Απόλλωνα, καθώς θεωρούνταν ότι αποκάλυπτε μέσω των χρησμών του τις βουλές του Δία, σε Ανθ.

ζήσομαι, μέλ. του *ζάω*.

ζητεύω, ποιητ. αντί του επομ., σε Ησίοδ.· Δωρ. *ζᾱτεύω*, σε Θεόκρ.

ζητέω, Δωρ. θηλ. μτχ. *ζᾱτεῦσα*, παρατ. *ἐζήτουν*, Επικ. γ' ενικ. *ζήτει*· αόρ. α' *ἐζήτησα*, παρακ. *ἐζήτηκα*· **I. 1.** αναζητώ, ψάχνω, ερευνώ για κάτι, σε Ομήρ.

Πλ., Αισχύλ. κ.λπ.· *μὴ ζητῶν*, αυτός που δεν αναζητεί κάτι, σε Ξεν.· *τὸ ζητούμενον ἄλωτόν*, αυτό που επιζητείται μπορεί να βρεθεί, σε Σοφ. **2.** ερωτώ, ερευνώ για κάτι, σε Ξεν.· γυρεύω κάτι, επιζητώ, στον ίδ. **3.** ερευνώ, αναζητώ, εξετάζω, σε Σοφ., Θουκ. **4.** διερευνώ, αναζητώ, ερευνώ διεξοδικά, εξετάζω με ακρίβεια, σε Πλάτ. κ.λπ.· *ζητέω τὰ θεῖα*, σε Ξεν. κ.λπ. **5.** απαιτώ, θέτω ως προϋπόθεση, ζητώ επιτακτικά· *παρὰ τοῦ στρατηγοῦ λόγον ζητοῦντες*, σε Δημ.

II. 1. επιζητώ, ποθώ, επιθυμώ διακαώς· *ἀμήχανα*, σε Ευρ. **2.** με απαρ., ζητώ, επιδιώκω να κάνω κάτι, σε Ηρόδ., Αισχύλ. κ.λπ. **III.** αισθάνομαι την ανάγκη κάποιου προσώπου ή πράγματος, εφίεμαι, Λατ. *desidero*, σε Ηρόδ.

ζήτημα, -ατος, τό, I. αυτό που επιζητείται, ζητούμενο· *οὐ ῥάδιον ζήτημα*, κάτι το οποίο δεν είναι εύκολο να ανευρεθεί (λέγεται για τα ακρωτηριασμένα μέλη του Πενθέα), σε Ευρ. **II. 1.** αναζήτηση, έρευνα, εξέταση, σε Σοφ., Πλάτ. κ.λπ. **2.** έρευνα, εξακρίβωση, προσπάθεια ανίχνευσης· *μητρός*, αναζήτηση της μητέρας, σε Ευρ.

ζητήσιμος, -ον (ζητέω), αυτός τον οποίο μπορεί κάποιος να ζητήσει ή να αναζητήσει· *τὰ ζητήσιμα*, περιοχές στις οποίες μπορεί ο κυνηγός να αναζητήσει θηράματα, περιοχές πρόσφορες για κυνήγι, σε Ξεν.

ζήτησις, -εως, ή (ζητέω), **1.** αναζήτηση, ανίχνευση για κάτι, έρευνα ή εξέταση κάποιου ζητήματος, με γεν., σε Ηρόδ., Σοφ. κ.λπ. **2.** ψάξιμο, αναζήτηση· *ποιέεσθαι ζήτησιν τῶν νεῶν*, αναζήτηση των πλοίων, σε Ηρόδ. **3.** διερεύνηση, έρευνα, φιλοσοφικού τύπου εξέταση ή αναζήτηση, σε Πλάτ.

ζητητέος, -α, -ον, ρημ. επίθ. του *ζητέω*, **I.** αυτός που είναι άξιος να αναζητηθεί, να ερευνηθεί, σε Σοφ. **II.** *ζητητέον*, πρέπει κάποιος να ερευνήσει, να αναζητήσει κάτι, σε Αριστοφ.

ζητητής, -οῦ, ό (ζητέω), **I.** ερευνητής, εξεταστής, αυτός που αναζητεί ή επιζητεί κάτι, σε Πλάτ. **II.** στον πληθ., *οἱ ζητηταί*, τα μέλη της δημόσιας αρχής που ανεύρισκαν τους οφειλέτες του Δημοσίου ή αυτούς που καταπατούσαν δημόσια γη στην αρχαία Αθήνα, σε Δημ.

ζητητικός, -ή, -όν (ζητέω), αυτός που έχει έφεση ή τάση προς την έρευνα ή την αναζήτηση, ερευνητικός, εξεταστικός, σε Πλάτ.

ζητητός, -ή, -όν, ρημ. επίθ. του *ζητέω*, αυτός τον οποίο ζητεί ή ζήτησε κάποιος, σε Σοφ.

ζιζάνιον, τό, αγριόχορτο που αναπτύσσεται ανάμεσα σε καλλιέργειες σιτηρών, πιθ. το Λατ. *lolium*· στον πληθ., σε Κ.Δ.

ζόη, ζόα, ζοῖα, βλ. [ζωή](#).

ζοός, -ά, -όν, ποιητ. αντί ζωός, σε Θεόκρ.

ζορκάς, -άδος, ή, βλ. [δορκάς](#).

ζοφερός, -ά, -όν (ζόφος), σκιερός, σκοτεινός, ανήλιαγος, σε Ησίοδ., Λουκ.· μεταφ., *ζοφεραί φροντίδες*, σε Ανθ.

ζόφιος, -ον, = ζοφερός, σε Ανθ.

ζόφος, ό, **I.** σκοτάδι του Άδη, σκότος του Κάτω Κόσμου, σε Όμηρ., Αισχύλ.· γενικά, σκοτάδι, σκοτεινιά, σκότος, σε Ησίοδ., Πίνδ. **II.** σκοτεινή πλευρά του ορίζοντα, δηλ. Δύση, σε αντίθ. προς το ήώς, αυγή, σε Όμηρ.· πρβλ. [Ζέφυρος](#).

ζοφώ, σκοτεινιάζω, συσκοτίζω, καλύπτω με σκοτάδι, καθιστώ κάτι σκοτεινό· Παθ., είμαι ή γίνομαι σκοτεινός, σε Ανθ.

ζώω, Ιων. αντί ζάω.

ζύγαστρον[ύ], τό (ζεύγνυμι), κασέλα ή κιβώτιο (φτιαγμένο από σανίδες στενά συνενωμένες μεταξύ τους), σε Σοφ., Ξεν.

ζῦγείς, μτχ. Παθ. αορ. β' του ζεύγνυμι.

ζῦγῆναι, απαρ. Παθ. αορ. β' του ζεύγνυμι.

ζῦγη-φόρος, -ον, ποιητ. αντί ζυγοφόρος, σε Ευρ.

ζῦγιος, -α, -ον και -ος, -ον (ζῦγόν), αυτός που ανήκει ή είναι κατάλληλος για τον ζυγό, δηλ. ικανός να ζευχθεί σε ζυγό· *ζῦγιος ἵππος*, άλογο που έχει ζευχθεί σε ζυγό, σε Αριστοφ.· με γεν., *θηρῶν ζυγίους ζεύξασα σατίνας*, έχοντας ζεύξει άμαξες με ζευγάρια ζώων ως υποζύγια, σε Ευρ.

ζῦγό-δεσμον, τό, δεσμός του ζυγού, δηλ. ιμάντας που χρησιμοποιείται για το δέσιμο του ζυγού στον πάσσαλο που λειτουργούσε ως τιμόνι της άμαξας που έφερε το άροτρο, σε Ομήρ. Ιλ., Πλούτ.

ζῦγο-μάχέω, μέλ. -ήσω (μάχομαι), παλεύω με τον ομόζυγό μου· γενικά, παλεύω, μάχομαι, ερίζω, αγωνίζομαι, σε Δημ.

ζυγόν, τό και ζυγός, ό, (πρβλ. [ζεύγνυμι](#)), οτιδήποτε ενώνει ή συνδέει δύο σώματα· και συνεπώς, **I. 1.** ζυγός ή σταυροειδές ξύλο το οποίο προσδένεται μέσω του ζυγοδέσμου πάνω στον πάσσαλο που χρησιμοποιείται ως τιμόνι της άμαξας· είχε μάλιστα *ζεύγλας* (επιτραχήλιες θέσεις ή θηλιές) σε κάθε άκρο, μέσω των οποίων τα δύο ζεμένα άλογα, μούλάρια ή βόδια έσερναν την άμαξα ή το άροτρο, σε Όμηρ. κ.λπ.· μεταφ., *τὸ δούλιον ζυγόν*, ο ζυγός της σκλαβιάς, σε Ηρόδ.· *δουλείας, ανάγκης ζυγόν*, σε Σοφ., Ευρ.· *ἐπιτιθέναι τινι ζυγὰ τοῦ μή...*, με αποτέλεσμα να αποτρέπει..., να προλαμβάνει..., να μη..., σε Ξεν. **2.** ζευγάρι, σε Ευρ.· *κατὰ ζυγά*, σε ζεύγη, σε Θεόκρ. **II.** κάθετο ξύλο που ενώνει τα δύο κέρατα της φόρμιγγας (*φόρμιγξ*), πάνω στο οποίο δένονται και τεντώνονται οι χορδές της, σε Ομήρ. Ιλ. **III. 1.** στον πληθ., τα εγκάρσια εδώλια που ενώνουν τις απέναντι πλευρές του πλοίου ή της λέμβου, οι πάγκοι των πλοίων, Λατ. transtra, σε Ομήρ. Οδ., Ηρόδ.· *σπάνια στον ενικ.*, σε Σοφ.· μεταφ., *τὸ πόλεος ζυγόν*, σε Ευρ. **2.** μεσαία σειρά των κωπηλατικών καθισμάτων σε μια τριήρη· μεταφ., *οἱ ἐπὶ ζυγῶ δορὸς κρατοῦντες*, αυτοί που βρίσκονται στην επάνω σειρά και κυβερνούν το πλοίο, σε Αισχύλ. **IV.** στρογγυλό κομμάτι ξύλου της ζυγαριάς, το οποίο τοποθετούνταν ως αντίβαρο στα προς ζύγιση αντικείμενα, σε Δημ.· η ίδια η ζυγαριά, ζύγι, σε Πλάτ. **V.** *καρχασίου ζυγόν*, κεραία που βρίσκεται στην κορυφή του ιστού στα πλοία, σε Πίνδ. **VI.** τάξη ή γραμμή στρατιωτών που έχουν παραταχθεί κατά πρόσωπο, αντίθ. προς τον στοίχο (την κατά βάθος παρατεταγμένη γραμμή των στρατιωτών), σε Θουκ.

ζῦγοστᾶτέω, μέλ. -ήσω, ζυγίζω, σταθμίζω με ζυγαριά, σε Λουκ.

ζυγο-στάτης[ᾱ], -ου, ὁ (ἵστημι), δημόσιος αξιωματούχος που επέβλεπε τα σταθμά, ζυγιστής.

ζυγόφιν, Επικ. γεν. του ζυγόν, σε Ομήρ. Ιλ.

ζυγο-φόρος, -ον (φέρω), αυτός που φέρει ζυγό, λέγεται για τα ζώα που έχουν ζευχθεί σε ζυγό, σε Ευρ.

ζυγώω (ζυγόν), μέλ. -ώσω, υποβάλλω στο ζυγό, ζεύω, συνάπτω, συναρμώζω· ζυγόωκιθάραν, βάζω το εγκάρσιο ξύλο στη φόρμιγγα ή στη λύρα όπου θα προσδεθούν οι χορδές του οργάνου, σε Λουκ.

ζυγωθρίζω (βλ. ζυγόν IV), σταθμίζω, υπολογίζω, εξετάζω, «ζυγίζω» τα πράγματα, σε Αριστοφ.

ζυγωτός, -ή, -όν (ζυγώω), αυτός που έχει ζευχθεί σε ζυγό, σε Σοφ.

ζύμη[ῤ], ἡ (ζέω), προζύμι, μαγιά· μεταφ., διαφθορά, πλάνη, ψευδοδιδασκαλία, σε Κ.Δ.

ζυμίτης[ῖ], αρσ. επιθ. του ουσ. ἄρτος, ζυμωτό, αφράτο ψωμί, σε Ξεν.

ζυμόω (ζύμη), μέλ. -ώσω, ζυμώνω, βάζω προζύμι ώστε η ζύμη να γίνει αφράτη, σε Κ.Δ.

ζω-άγρια, -ων, τά (ζώος, ἀγρεύω), αμοιβή που προσφέρεται για τη διάσωση της ζωής κάποιου, σε Ομήρ. Οδ., Ηρόδ.· επίσης, όπως το *θρεπτήρια*, αμοιβή που καταβάλλεται για τη διατροφή και την ανατροφή κάποιου, σε Ομήρ. Ιλ.· με γεν. πράγμ., ζωάγρια μόχθων, νούσων, σε Ανθ.

ζω-άγριος, -α, -ον, αυτός που καταβάλλεται ως αμοιβή για τη διάσωση της ζωής κάποιου, σε Βάβρ.· βλ. το προηγ.

ζωγραῤῥέω, μέλ. -ήσω, απεικονίζω ένα φυσικό αντικείμενο με εργαλείο τη γραφίδα, αναπαριστώ την ζωντανή πραγματικότητα, δηλ. ζωγραφίζω, σε Πλάτ.

ζωγραῤῥαφία, ἡ, η τέχνη της ζωγραφικής, σε Πλάτ., Ξεν.

ζωγραῤῥφικός, -ή, -όν, αυτός που διαθέτει επιτηδειότητα ή ταλέντο στη ζωγραφική, σε Πλάτ., Ξεν.

ζω-γράφος, ὁ (ζώος, γράφω), αυτός που απεικονίζει με τη γραφίδα του ένα θέμα από τη ζωή ή από τη φύση, ζωγράφος (ό,τι και στη Ν.Ε.), σε Ηρόδ., Πλάτ. κ.λπ.

ζωγρέω (ζώος, ἀγρεύω), μέλ. -ήσω, **I.** πιάνω κάποιον ή κάτι ζωντανό, αιχμαλωτίζω κάποιον αντί να τον θανατώσω, σε Ομήρ. Ιλ., Ηρόδ. κ.λπ.· Παθ., στον ιδ. **II.** (ζωή, ἀγείρω), επαναφέρω στη ζωή, αναβιώνω, αναζωογονώ, σε Ομήρ. Ιλ.

ζωγρία, Ιων. -ίη, ἡ, το να συλλαμβάνεται κάποιος ζωντανός (και συνήθως η μετέπειτα αιχμαλωσία του)· ζωγρίη λαμβάνειν ή αἰρέειν = ζωγρεῖν, σε Ηρόδ. **ζώδιον, τό, I.** υποκορ. του ζῶον II, μικρή εικόνα, ζωγραφισμένη ή ανάγλυφη, σε Ηρόδ. **II.** στον πληθ., τα ζώδια του Ζωδιακού κύκλου, σε Αριστ.

ζωέμεν, -έμεναι, Επικ. αντί ζώειν, απαρ. του ζῶω = ζάω.

ζωή, Δωρ. ζωά, Ιων. ζόη, Δωρ. επίσης ζόα, Αιολ. ζοῖα, ἡ (ζάω)· **1.** τα μέσα προς το ζην, δηλ. τα υπάρχοντα, η περιουσία κάποιου, σε Ομήρ. Οδ.· τήνζόην ποιεῖσθαι ἀπό ή ἐκ τινος, πορίζομαι τα προς το ζην από..., σε Ηρόδ. κ.λπ. **2.** ζωή (ό,τι και στη Ν.Ε.), ύπαρξη, υπόσταση, σε Τυρτ., Τραγ. κ.λπ. **3.** τρόπος ζωής, σε Ηρόδ.

ζω-θάλμιος, -ον (ζωή, θάλλω), αυτός που παρέχει την ακμή και τη λαμπρότητα της ζωής, σε Πίνδ.

ζώμα, -ατος, τό (ζώννυμι), I. 1. ένδυμα το οποίο φορούσαν εσωτερικά οι πολεμιστές, χιτώνιο με το οποίο περιέζωναν των θώρακά τους, σε Ομήρ. Οδ. **2.** στην Ομήρ. Ιλ., το κατώτερο τμήμα του θώρακος, γύρω από το οποίο

περνούσε ο *ζωστήρ*, σε Ομήρ. **Ιλ. 3.** υφασμάτινη λωρίδα την οποία οι αθλητές τύλιγαν γύρω από τα γεννητικά τους όργανα ώστε να τα καλύπτουν, στους πεζογράφους καλείται *διάζωμα*, σε Ομήρ. **Ιλ. II.=ζώνη**, ζώνη που φορούσαν οι γυναίκες, σε Σοφ., Ανθ.

ζώμευμα, -ατος, τό, ζωμός, σούπα· *ζωμεύματα*, λέγεται χάριν αστειότητας αντί *υποζώματα νεώς*, (βλ. τη λέξη «*υπόζωμα*»), σε Αριστοφ.

ζωμεύω (ζωμός), βράζω και φτιάχνω κάτι σε σούπα, σε Αριστοφ.

ζωμ-ήρῡσις, -εως, ή (ζωμός, ἀρύω), κουτάλα της σούπας, σε Ανθ.

ζωμίδιον, τό, υποκορ. του *ζωμός*, λίγος ζωμός, σε Αριστοφ.

ζωμός, ό, Λατ. *jus*, σάλτσα που συνοδεύει πιάτα με κρέας, ψάρι κ.λπ., σε Αριστοφ.· *ό μέλας ζωμός*, σκουρόχρωμος ζωμός κρέατος που έτρωγαν οι Σπαρτιάτες, σε Πλούτ.

ζώνη, ή (ζώννυμι), ζωνάρι, ζώνη (ό,τι και στη Ν.Ε.)· **I. 1.** κυρίως η ζώνη που φορούσαν οι γυναίκες χαμηλά στο σώμα τους, πάνω από τους γλουτούς (ενώ το *στρόφιον*, η ζώνη δηλαδή που φορούσαν στο πάνω μέρος του σώματός τους, φοριόταν κάτω από το στήθος), σε Όμηρ. **2.** Φράσεις: *λῦσε δὲ παρθενίην ζώνην*, χαλάρωσε την παρθενική της ζώνη, λέγεται για τον γαμπρό, σε Ομήρ. **Οδ.** — Μέσ., λέγεται για τη νύφη, σε Ανθ.· χρησιμοποιείται για άνδρες που βρίσκονται σε πορεία, *ζώνην λύεσθαι*, χαλαρώνω τη ζώνη μου, δηλ. ξεκουράζομαι, αναπαύομαι, καταλύω, σε Ηρόδ.· λέγεται για τις εγκυμονούσες γυναίκες, *φέρειν ὑπὸ ζώνης, τρέφειν ἐντὸς ζώνης*, σε Αισχύλ., Ευρ.· *εἰς ζώνην δεδόσθαι*, παροιμ. φράση, δίδομαι για τα έξοδα της ζώνης, λεγόταν για τις βασιλίσσες της Ανατολής στις οποίες για τα μικροέξοδά τους δίδονταν πόλεις ολόκληρες, σε Ξεν. **II. 1.** ζώνη που φορούσαν οι άνδρες (στον Όμηρ. κοινώς καλείται *ζωστήρ*), σε Ομήρ. **Ιλ.**, Ξεν. κ.λπ. **2.** τμήμα του σώματος γύρω από το οποίο περιδενόταν η ζώνη, η μέση, τα πλευρά, η οσφύς, σε Ομήρ. **Ιλ.**

ζώννῡμι, μέλ. *ζώσω*, αόρ. *ἀ' ἔζωσα*· Παθ. αόρ. *ἀ' ἐζώσθην*, παρακ. *ἔζωσμαι*, **I.** περιζώνω, ιδίως ζώνω γύρω από τα πλευρά, λέγεται για αναμέτρηση πυγμαχίας κατά την οποία οι παλαιστές φορούσαν μία λωρίδα υφάσματος για να καλύπτουν τα γεννητικά τους όργανα, σε Ομήρ. **Οδ.**, Ησίοδ.· *ζώννυμι γαῖαν*, λέγεται για τον Ωκεανό, σε Ανθ. **II. 1.** Μέσ., *ζώννῡμαι*, περιζώνομαι, δένομαι γύρω από τη μέση, λέγεται για τους παλαιστές και τους πυγμάχους, οι οποίοι σε παλαιότερες εποχές (ομηρικά χρόνια) φορούσαν ένα λινό ύφασμα (που καλείτο *ζῶμα, διάζωμα*) γύρω από τα πλευρά τους για να καλύπτουν τα απόκρυφα μέλη τους. **2.** γενικά, ζώνομαι και ετοιμάζομαι για μάχη, σε Ομήρ. **Ιλ.**· επίσης με αιτ., *ζωννύσκετο μίτρην*, έσφιγγε τη ζώνη του, στο ίδ.· *χαλκὸν ζώννυσθαι*, περικυκλώνομαι από το σπαθί κάποιου, στο ίδ.

ζωο-γλύφος[ῡ], ό (γλύφω), γλύπτης που απεικονίζει με τη σμίλη του θέματα παρμένα από τη φύση, σε Ανθ.

ζωο-γονέω (ζωός), μέλ. *-ήσω*, **I.** παράγω ζωντανά, γεννώ ζώα, σε Λουκ. **II.** διατηρώ κάποιον στη ζωή, τον κρατώ ζωντανό, σε Κ.Δ.

ζωο-γόνος, -ον (ζῶον, *γείνω), **I.** αυτός που παράγει ζωντανά, παραγωγικός, γόνιμος, προσωνύμιο του Απόλλωνα, σε Ανθ. **II.ζωο-γόνος (ζωή)**, αυτός που φέρει ζωή, ζωηφόρος, σε Ανθ.

ζωο-γράφος, -ον, ποιητ. αντί *ζω-γράφος*.

ζωο-θετέω (τίθημι), μέλ. *-ήσω*, κάνω κάποιον ζωντανό, ζωοποιώ, ζωογονώ, σε Ανθ.

ζωό-μορφος, -ον (μόρφη), αυτός που έχει τη μορφή ζώου, σε Πλούτ.

ζῶον (όπως εάν προερχόταν κατόπιν συναιρ. από το *ζῶϊον*), **τό (ζάω)**, **I.** έμψυχο, έμβιο ον, ζώσα ύπαρξη, ζωντανό πλάσμα, ζώο (ό,τι και στη Ν.Ε.), σε

Ηρόδ., Αριστοφ. κ.λπ. **II.** στη ζωγραφική και στη γλυπτική, απείκασμα, είδωλο, ομοίωμα, όχι απαραίτητα κάποιου ζώου μονάχα, σε Ηρόδ.: κυρίως στον πληθ., *ζῶα ἐς τὴν ἐσθῆτα ἐγγράφειν*, στον ίδ., σε Πλάτ. κ.λπ.: *ζῶα γράφεσθαι* = ζωγραφεῖν, με δεύτερη αιτ., το πράγμα που απεικονίζεται· *ζῶα γράμασθαι τὴν ζεῦξιν τοῦ Βοσπόρου*, να ζωγραφίσει τη διάβαση του Βοσπόρου, σε Ηρόδ.

ζωο-ποιέω (ζῶον), μέλ. — *ήσω*, **I.** παράγω, γεννῶ ζῶα, σε Αριστ., Λουκ.

II.ζωο-ποιέω (ζωός), κάνω κάποιον ζωντανό, παρέχω ζωή, ζωογονώ, σε Κ.Δ.

ζωός, -ή, -όν (ζάω), ζωντανός, αυτός που έχει υπόσταση, ύπαρξη, έμβιο ον, σε Όμηρ., Ηρόδ. κ.λπ.: *ζωὸν ἐλεῖν τινα*, συλλαμβάνω κάποιον και τον κρατῶ ζωντανό ως αιχμάλωτο, σε Όμηρ. Ιλ.: *ζωὸν λαβεῖν*, σε Ξεν.

ζωό-σοφος, -ον, αυτός που είναι σοφός γύρω από τη ζωή, πρακτικός φιλόσοφος, αυτός που διδάσκει για τον ανθρώπινο βίο, σε Ανθ.

ζωο-τόκος, -ον (τίκτω), αυτός που γεννά τους απογόνους του ζωντανούς, αυτός που γεννά «μικρά», δηλ. ζωοτόκος αντίθ. προς το *ώτοτός*, αυτός που γεννά αυγά, σε Θεόκρ.

ζωο-τύπος[υ], -ον, αυτός που αποτυπώνει μέσω των εικαστικών τεχνών τη ζωή, αυτός που απεικονίζει τη ζωή ή τη φύση, την αναπαριστά εικαστικά, σε Ανθ.

ζωο-φόρος, -ον (ζωή, φέρω), **I.** αυτός που παρέχει ζωή, σε Ανθ.

II.ζωοφόρος, ον (ζῶον), αυτός που έχει πάνω του εικόνες ζώων ή εικόνες που το θέμα τους έχει ληφθεί από την ίδια την ζωή· *ὁ ζωοφόρος* (ενν. *κύκλος*), ζωδιακός κύκλος, σε Ανθ.

ζω-πονέω, μέλ. — *ήσω* (ζῶς), αναπαριστώ με ζωντάνια, αναπαριστώ με ακρίβεια, σε Ανθ.

ζωπῦρέω, παράγω φλόγα, ανάβω· μεταφ., *ζωπῦρέω τάρβος*, σε Αισχύλ.: *νείκη*, σε Ευρ.

ζώ-πῦρον, τό (πῦρ), σπινθήρας, σπίθα, φλογίτσα, αναμμένο κάρβουνο, σε Πλάτ. κ.λπ.

ζωροποτέω, πίνω άκρατο οίνο, δηλ. κρασί το οποίο δεν έχει αναμειχθεί με νερό, σε Ανθ.

ζωρο-πότης, -ου, ὁ, αυτός που πίνει άκρατο οίνο, και, συνεκδοχικά μέθυσος, αυτός που δεν επιδεικνύει εγκράτεια κατά την οινοποσία, σε Ανθ.

ζωρός, -όν (ζάω;), αγνός, γνήσιος, άνόθευτος, λέγεται κυρίως για το κρασί που δεν έχει αναμειχθεί με νερό, σε Ανθ.: *απόλ.*, *ζωρός* (ενν. *οίνος*), στο ίδ.: συγκρ. στον Όμηρ., *ζωρότερον δὲ κέραιε*, αναμείγνυε έτσι ώστε να είναι λιγότερο νοθευμένο το κρασί με νερό, δηλ. πρόσθετε λιγότερο νερό στο κρασί, σε Όμηρ. Ιλ. Καθώς οι Έλληνες αναμείγνυν το κρασί τους με νερό, η φράση *ζωρότερον πίνειν* κατέληξε να σημαίνει όχι μόνο, όπως στον Ηρόδ., πίνω «καθαρότερο κρασί», δηλ. λιγότερο αναμειγμένο με νερό, αλλά γενικά είμαι πότης, μέθυσος, πίνω χωρίς μέτρο ή εγκράτεια, όπως το *άκρατοποτεῖν*, σε Θεόκρ., Λουκ.

ζῶς, ουδ. *ζών*, γεν. *ζώ* = *ζωός*, σε Όμηρ. Ιλ., Ηρόδ.

ζῶσαι, απαρ. αορ. α' του *ζώννυμι*.

ζωστήρ, -ῆρος, ὁ (ζώννυμι), **1.** ζωνάρι· στην Ιλ. πάντοτε λέγεται για ζώνη πολεμιστή, η οποία περνούσε γύρω από τα πλευρά και ασφάλιζε το κάτω μέρος του *θώρακος*· στην Οδ., ζώνη με την οποία οι χοιροβοσκοί περιέβαλαν, έσφιγγαν τον χιτώνα στη μέση τους. **2.** έπειτα = **ζώνη**, ζώνη που φορούσαν οι γυναίκες. **3.** μεταφ., λέγεται για τη θάλασσα που περιβάλλει τη στεριά, σε Ανθ.

ζωστός, -ή, -όν (ζώννυμι), ζωσμένος, αυτός που έχει φορέσει ζώνη ή λωρίδα υφάσματος γύρω από τη μέση του, σε Πλούτ.

ζῶστρον, τό (ζώννυμι), ζώνη, ζωνάρι, σε Ομήρ. Οδ.

ζωτικός, -ή, -όν (ζάω), **1.** αυτός που είναι γεμάτος από ζωή, ζωηρός, ακμαίος, Λατ. *nivax*, σε Πλάτ.: *επίρρ., ζωτικῶς ἔχειν*, αγαπώ τη ζωή, σε Πλούτ. **2.**

λέγεται για έργο τέχνης, πιστή απεικόνιση έμβιου όντος· *τὸζωτικὸν φαίνεσθαι πῶς ἐνεργάζῃ τοῖς ἀνδριᾶσιν*; πώς δίνεις στους ανδριάντες σου αυτήν την έκφραση ζωής; σε Ξεν.

ζώ-φῦτος, -ον (φύω), αυτός που δίνει ζωή στα φυτά, γόνιμος, εύφορος, παραγωγικός, ζωογόνος, σε Αισχύλ., Πλούτ.

ζώω, Επικ. και Ιων. αντί ζάω.